GAÁL GÁBOR AZ EMIGRÁCIÓBAN

A *Korunk* 1969. 8. számában írt tanulmányt *Tóth* Sándor ezzel a címmel. A szerző előző közleménye (Gaál Gábor pályakezdése) is már arra engedett következtetni, hogy Tóth Sándor munkája minden eddiginél alaposabban előkészített terv szerint halad egy Gaál Gábor-monográfia elkészítéséhez. Az újabb tanulmány Gaál életét és munkásságát 1919 augusztusától 1926 októberéig követi, eddig teljesen ismeretlen adatokat hoz elő és értékel. Legfontosabb forrása az a négy füzetnyi jegyzet, melyet G. G. 1920—1923 között készített a forradalomról, emigrációról és önmaga egyéniségének vizsgálatáról. E jegyzetekben központi helyet foglal el a bukott forradalom tanulságainak öngyötrő megidézése, a kétségek afölött, hogy „szabad volt-e egyáltalán a forradalmat elkezdeni", de amint Tóth Sándor írja, a forradalom „igazát soha kétségbe nem vonja". A másik motívum emigációs életének önelemzése; Gaál egyéniségének az a megejtő tisztasága és következetessége, amely a Korunk szerkesztésében később megmutatkozott, itt forrt ki sok-sok kétségek közepette. E jegyzetekben nemcsak önmagát adja, hanem sorstársainak jellemzését is: „Életünk lírája a lázadás. Tagadjuk a mai államot és egyházat. Az arisztokraták nacionalizmusára csak gyűlölettel tudunk gondolni. A liberalizmus gyűlöletes számunkra, nemkülönben a burzsoázia. Szocialisták vagyunk... Életünk a forradalomnak csak eszköze... Hazavágyódásunk van oda, ahol a barikádok vannak, mindenhová, ahol az van, Berlinbe, Mexikóba." Van egy különös megjegyzése önmagáról: „Van valami bennem a szerzetesből és az aszkétából. Ám az élet mégsem kolostor. Ó, lebírhatatlan, szörnyű ellentmondások. De van a forradalmiságomnak is misztikája. Az én embereideálom a paraszt. De az a paraszt, az én parasztom nem lakik az én hazámban. Az a paraszt az orosz muzsik lenne, ha Oroszországban születtem volna." Ez az oroszorientáció (Dosztojevszkij szeretete) már átvezet egy nagyon fontos körbe. Gaál azt írja: „Új vallás nélkül nem épülhet föl az új társadalom." Igaza van Tóth Sándornak, hogy ez „a forradalmi eszmével, a forradalmi ideológiával" behelyettesíthető, de maga is megírja, hogy Gaál Gábor előtt ez még ekkor nem

INNEN-ONNAN

ilyen világos. A jegyzetekből idézi: „A forradalmat, a társadalmi forradalmat meg kell előznie egy új vallási koncipiálásnak." Ezen a ponton igen-igen bővíthető lenne Tóth Sándor tanulmánya. Ez az „új hit" vagy „új vallás" motívum megtalálható már a 18—19-es forradalmak magyar művészeinek köreiben is, akár a Juhász Gyula típusú alkotókra gondolunk, akik éppen az orosz példát tekintik új vallásnak (Lenint is így idézik!), akár Gaál Gábor nemzedékére, amelynek nem egy tagja a forradalom alatt, de különösen az emigrációban ilyen „új hit" dilemmákban vergődött (pl. Sinkó Ervin). Gaál dilemmájának forrása nem egyszerűen személyi kétségeiben van, hanem a forradalmak alatt már meglevő s az emigrációban is jelen levő általános szellemi hatásban.

A jegyzetek harmadik fontos mozzanata Gaál kétségei nemzeti hovatartozásáról, az emigráns sors belső életének elemzése, az internacionalizmus és a nemzeti hovatartozás dilemmája, a nyelvvel való hűséges együvétartozás állandó vallomásos megnyilatkozása: „Az én gondolkodásom tartalmát megszabja a magyar nyelv szókincse, fogalmainak sajátos tartalma. Az, ami az én eszembe jut, azt determináljа a magyar nyelv, a magyar fogalmak szimbolikus hatású és szuggesztívitású képzetei. Beszélek más nyelven is. De az nem az igazi... abban nincs csoda számomra, csak értem, de nem szólal bennem annak az évszázadai, tájai, atmoszférája, pogány isteni, primitív kultúrája. Az csak civilizáció bennem és nem kultúra. Ez csak képzés bennem és nem teremtés. Az elhatárolás bennem és nem határtalanság, ... ez csak szűk kör bennem és nem egyetemesség. Holott én egyetemes és általános akarok lenni."

Bécsi emigrációjában „Széchenyi főiskola" néven egy emigrációs szabadegyetem tervezetét közölte, mely Tóth Sándor szerint a „Korunk későbbi népfront-eszméje legkorábbi előképe". 1923 januárjától Gaál Berlinben élt, Korda Sándor filmvállalatának dramaturgja volt. A jegyzetekben így összegezi berlini tapasztalatait: „Dolgoztam egy nekem halálosan idegen munkaterületen. De jártam és láttam. Egy kézi mesterséggel kerültem abszolút közelségbe. Korda Sándornak nagyon köszönöm, hogy megtanított a földön járni. Ám itt is jártam más felé. Sokat színházba. Olvastam is. Revideáltam is... sok hamis láng elhamvadt belőlem... Berlinben mélyedtem el először igazán a marxizmusban." 1924 tavaszától 1925 őszéig újra Bécsben van, ekkor Hatvany Lajos titkára volt, aki Gaál Gábor életében is a mecénás szerepét tölti be, mint annyi más 20. századi magyar író életében. 1925 őszén hazatért Budapestre, ahol egy 1919-es kecskeméti előadása miatt eljárást indítanak ellene, és vasraverve kísérik Kecskemétre; elhúzódó tárgyalásának nem kétséges eredményét be sem várva, a még érvényes útlevelével Bécsbe megy, onnan 1926 októberében Kolozsvára. Majd egy évet töltött az ellenforradalmi Magyarországon, ennek az egy évnek földerítetlen mozzanatait hazai kutatóinknak kell földeríteniük. Egy Hatvanyhoz írott leveléből idéz Tóth Sándor: „Az emberek tartózkodnak az emigránsoktól, félnek. Az irodalmárok is. Zsolt Béla is. Budapest ellenszenves, szegény, üres, kihalt. A reakció vidéken erős, Budapesten unt, lejárt. A *Népszavát* a szegedi trafikokban nem lehet kapni... irtózatos itt lenni." Mit keresett Gaál Gábor Szegeden? Kivel, kikkel volt kapcsolatban? Ennek földerítése meg a mi föladatunk.

1926-ban már Kolozsvárott írta meg az emigráció tanulságait, nem abban a szociológiai tanulmányban, amit tervezett, hanem egy irodalomtörténeti alak, Batsányi élettörténetébe rejtve a maga tanulságait is: „Az élet mindig és mindenütt közösségekbe tartozás. Az élet mindig valahová beágyazott tudat és talaj a remegő lábak alatt. Az élet kifürkészhetetlen tudati korrespondencia hozzánk tartozó társak között. Az igazi élet e tudatát nem pótolja a vágy, és nem pótolja a lelkesedés. Az idegen linzi táj és idill — üres káprázat, ő maga harag és epedés, és csak a társai közt éber tudat. Itt száműzötten a hallgatás, a vegetálás. Emigráció." Menynyire hasonlítanak egy másik erdélyi író későbbi szavai az előző mondatokra: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne." (Tamási Áron.)

Tóth Sándor Gaál Gábor-monográfiáját megkülönböztetett érdeklődéssel várjuk.

(i.)

KRÓNIKA

SZEGED IDEI MŰVÉSZETI DÍJASAI

Tízéves hagyomány, hogy Szeged m. j. Város Tanácsa Művészeti díjjal jutalmazza az év folyamán legkiemelkedőbb és a város kulturális életében legeredményesebben tevékenykedő alkotó és előadóművészeket. Most, Szeged felszabadulásának 25. évfordulóján ez a társadalmi, morális és anyagi elismerés már díszes plakettel és oklevéllel egészült ki... (Talán nem lenne érdemtelen, ha ezeket a „külsőséges" emlékeztetőket azok is birtokolhatnák, akik a díjakat már korábban is kiérdemelték...)

Ünnepélyes keretek között adta át a szegedi tanácsházán dr. Biczó György vb-elnök az idei, ötezer forintos alkotói díjakat. A városi pártbizottságot Sipos Géza első titkár képviselte az ünnepélyen.

Dr. Csetri Lajos egyetemi adjunktus, irodalomtörténész magas színvonalú tanulmányaiért, Lukács György életművének kritikai méltatásáért, irodalomkritikai tevékenysége elismeréseként kapta a városi tanács díját.

B. Fenákel Judit írónő Tíz nap vidéken és Széll Margit c. regényeiért kapott alkotói díjat.

Tóth Béla prózaíró Mi, janicsárok c. regényéért, valamint Tisza című, a Tiszatáj hasábjain folytatásokban megjelenő szociográfiájáért részesült a kitüntetésben.

Erdélyi Mihály festőművész egész életművét reprezentáló kiállításáért, Tápai Antal szobrászművész pedig 25 év során kifejtett képzőművészeti alkotómunkájáért s kiemelkedő művészetszervező és oktató tevékenységéért érdemelte ki a kitüntetést.

Sz. Simon István újságírót, a Délmagyarország főszerkesztő-helyettesét kiváló publicisztikai írásai, s a közélet problémáira érzékenyen és magas szinten reagáló cikkei érdemesítették a díjra, melyet Karikó Terén oparaénekes és Bertalan Sándor építészmérnök is átvehetett — nívós tevékenységéért, munkájáért.

POE ÉS A POEN

Dr. Horváth Árpád könyvet írt Vernéről. Ebben megállapítja, hogy a nagy francia sok mindent megálmodott, de nem volt elég precíz: például még azt sem tudta, hogy egy század múlva mennyibe fog kerülni egy űrhajó. A Hold-utazás tényei persze mást állítanak! Az egykori illusztrátorokat elmarasztalja abban, hogy nem értek fel Verne zsenijéhez, majd megvédi őket az elmarasztalástól, amikor mások vetik ugyanezt a szemükre.

A regények tartalmi kivonatolása közben arra is jut ideje, hogy a nevezetesebb kortársakról is megemlékezzék. Meg az elődökről. Így Poe Edgarról is, aki, ahogy a neki szentelt fejezetből megtudjuk, nem éri el Verne szintjét: „Poe költői, csapongó fantáziájú író. Verne pozitív, tudósi — tudományos — fantáziájú költő."

Mindez még nem is zavarná az embert, hiszen az ízlések és a pofonok köztudottan különbözők, ha dr. Horváth Árpád nem foglalná össze dióhéjban Poe életét is, amely egyébként nem nagyon illik bele egy ilyesfajta könyvbe. De összefoglalja. Imígyen: „Poe színészcsaládból származott, kétéves korában árván maradt. Londonban járt iskolába, Byron életét, különcségeit próbálta utánozni. Átúszta — mint Byron — a Dardanellákat, a La Manche-csatornát, ami nem kicsiny teljesítmény. Fiatal diákként beleszeretett egy barátja édesanyjába, és romantikus verseket írt hozzá (Leonóra versek). Kártya, kóborlás, ital volt a szenvedélye, részt akart venni a görög szabadságharcban, de Szentpétervárott elkáryázta a pénzét. Hazatoloncolták, hamarosan meghalt: részegen elaludt a téli országúton és tüdőgyulladás vitte el."

Három kérdés ezek után: 1. Mi köze ennek Poe-hoz? 2. Mi köze ennek Verneához? 3. Mi köze ehhez dr. Horváth Árpádnak?

A könyv írója sajnálkozik azokon, akik Verne könyveiből ismerik meg Magyarországot, a magyar történelmet. Az irodalomértők pedig azokon szánakozhatnak, akik dr. Horváth Árpád könyvéből ismerik meg Poe-t. vem—

INNEN-ONNAN

HARGITA, 1969

Ezzel a címmel ad egy összeállítást az *Igaz Szó* 1969. augusztusi száma. A romániai magyar irodalom központjaiból (Kolozsvár, Marosvásárhely), de még a bukaresti magyar írói műhelyekből is sűrűn kapunk hírt az ottani napilapokból és folyóiratokból, de a központok vidékéről, ha egy-egy alkotóról tudjuk is, hogy ott él, ilyen együttesen nem jelentkezett még a romániai magyar szellemi élet, mint az Igaz Szó-nak ebben az összeállításában. Csíkszereda, Udvarhely magyar írói, e városok és vidékük képzőművészei szólnak együtt, egyszerre a folyóiratban, az összeállítás fölfedezésszámba menő olvasmány. Egy táj irodalmi, művészeti arcát mutatja itt, provincializmus nélkül, az egyetemes művészeti szintekhez mérve önmagát, joggal és sikeresen.

Folyóiratuk nincs, de van egy napilapuk, a nemrég indult *Hargita*, amely oldalakat szentel a hagyományébresztésnek, a népművészetnek, az élő irodalom népszerűsítésének. Orbán Balázs, Tamási Áron, Salamon Ernő, Tompa László és Tomcsa Sándor, e vidék szülötteinek műve áll legközvetlenebbül mellettük, s az énekeskönyvszerző Kájoni Jánostól a romániai magyar irodalom egyik legtehetségesebb ma élő költőjéig, az e vidék szülötte Kányádi Sándorig bőséggel áradó értékeik vannak. A Hargita munkatársi gárdájában ott van Molnos Lajos, Ferenc S. István, akiknek kötetét ismerjük a Forrás sorozatból, rátalálhatunk igen sűrűn Páll Lajos nevére, akit a Tiszatáj olvasói is ismernek már, a szeptemberi számban mutatkozott be ez a ritka tehetségű korondi festő-fazekas-költő; s ha a festőket is szemügyre vesszük, akkor nyilvánvaló lesz, hogy együttes jelentkezésük nem alkalmi jellegű, hanem a romániai magyar kultúra sajátos színéről van szó. Negyvenegy festő, szobrász él e vidéken, közöttük van a zsögödi Nagy Imre, akinek festészete egyetemességet sugároz, és e tájba gyökerező szellemisége példája és életője a különböző kicsi falvakban dolgozó festőknek.

INNEN-ONNAN

Bizony nagy kár, hogy csak reprodukcióban látjuk Márton Árpád, Gaál András, Karácsony János, Maszelka János, Karancsi Sándor, Sövér Elek és Nagy Imre képeit, vagy a korondi népi fazekas id. Páll Lajos csodálatos korsóját.

Jó volt olvasni a csíkszeredai, székelyudvarhelyi, székelykeresztúri és gyergyószentmiklósi múzeumigazgatók gondjáról és terveiről, arról, hogy hogyan kívánják gyűjteni, menteni, kiállítani e vidék gazdag népművészeti kincsét. Jó lenne hasonló összeállításokat olvasni az Igaz Szó későbbi számaiban is.

(i.)

ÉLETJEL MINIATŰRÖK

A Szabadkai Munkásegyetem kiadásában jelenik meg ezen a címen egy füzetsorozat a nagy kulturális hagyományú város magyar szellemi örökségének föltérképezésére. (Valójában az *Életjel* című előújság könyvsorozata ez.) Hét kis könyvecske jutott el eddig hozzánk, s mindegyik többet jelent mint egyszerű helytörténeti munka: a vállalkozásban az a lehetőség és törekvés rejlik, hogy az eleddig erősen egyközpontú (Újvidék) vajdasági magyar szellemi életnek bolygói keletkeznek; az Életjel Miniatűrök mellett a zentai múzeumi füzetekre utalhatunk itt.

A szabadkai sorozat egyik legérdekesebb darabja *Dér Zoltán Az árny zarándoka* című írása a szabadkai születésű *Csáth* Gézáról; az író halálának ötvenedik évfordulójára jelent meg, és ismeretlen adatok alapján (egy kicsit talán szépirodalmiasítva és publicisztikai érdekességekre is törekedve) foglalkozik Csáth életének utolsó tíz évével, morfinizmusának tragédiájával. Ami irodalomtörténeti újdonságot hoz, az az, hogy elvégzi Csáth drámaírói működésének összefoglalását, két, eddig kiadatlan művet is ismertet, biográfiai áttekintést ad az íróról. (Szeptember elején Csáth-ünnepségek voltak Szabadkán, felállították az író szobrát is.)

Egy másik különös füzet

KRÓNIKA

VINCZE ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA SZEGEDEN

A Szeged m. j. Városi Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya, a Magyar Képzőművészek Szövetsége Délmagyarországi Szervezete és a Móra Ferenc Múzeum rendezte meg Vincze András festőművész kiállítását, amelyen dr. Tóth Miklós mondott megnyitó beszédet. A sikeres kiállítást köszöntve, ez alkalommal a Katalógus ajánló sorait közöljük:

Alig ismerek festőt, aki Vincze Andrásnál bensőségesebben képes átérezni, s képekbe vetíteni a sorstiporta, életrágta kétkeziek gondját-baját. A munkába görnyedő mesteremberek, derékbe nyilalló mezei munkával birkózó parasztasszonyok, esett városszéli csavargók kínja-keserve formálódik képpé keze nyomán, emellett expresszív indulatossággal ábrázolt háborús áldozatok sorakoznak míves pontossággal — az ötvösművész aprólékosan áhítatos műgondjához hasonló pedantériával megmunkált művein. Metszeteken, „száraz" vízfestményeken, különleges faktúrájú petroleumfestményeken, kartonra „lehelt" olajképeken, bravúrosan graciőz, s ugyanakkor súlyos filozofikus mondandót hordozó golyóstollrajzokon... (Utóbbiak a folyton kísérletező, bámulatos szorgalmú művész legújabb alkotásai, s oeuvre-jének eddig ismeretlen oldalát mutatják be — a váratlan robbanáshoz hasonló meglepetést szolgáltatva.)

Az 1914-ben, Feleden született művészre Rudnay mester figyel fel elsőként, Baján, 1947-ben. A virtuóz felületi megmunkálásról, a kicsi s köznapi dolgokban rejtőző poézis megjelenítésének kivételes képességéről s gazdag életismeretről tanúskodó művek ismeretlen alkotóját nagy szeretettel indítja útjára az agg mester — s Vincze több önálló kiállítással, s a szegediek nemzeti galériabeli tárlatán bemutatott képek sokaságával igazolja, hogy a nagy magyar művész nem tévedett...

Most, viszontagságokkal bővelkedő, próbás életútjának egyik szakaszát mintegy lezárva s összegezve, lép a tárlatlátogatók elé Vincze András, hogy ecsetje erejével tán minden eddiginél erőteljesebben küzdjön — a képzőművészet eszközeivel — az élet harmóniáját, az emberiség békés alkotómunkáját veszélyeztető démoni erők ellen, s tegyen hitet az élet értelmes szépségei, a megvédendő Harmónia mellett. Bár ne szólna hiába.

DÉR ENDRE

SZABADKA—SZEGED KÉPZŐMŰVÉSZETI CSEREKIÁLLÍTÁS

Jugoszláv testvérvárosunkkal évek óta mélyülő képzőművészeti kapcsolataink vannak. Az első cserekiállításra 1967-ben került sor, majd ezt a tavalyi — szintén kollektív — kiállítás követte.

Az idén egyéni cserekiállítást rendezett a két testvérváros. Szabadkáról Kalmár Ferenc szobrászművész és Szilágyi Gábor festőművész anyaga jött hozzánk, a szegediek részéről viszont Pintér József és Tóth Sándor mutatkozott be Szabadkán.

Időben a szegediek kiállítása nyílt meg először. September 14-én D. Fehér Zsuzsa, a Nemzeti Galéria tudományos főmunkatársa nyitotta meg. A Szabadkai Képzőművészeti Találkozó Kiállítási Szalonjában jó elrendezésben sorakoznak a szobrok és festmények. A terem egyik oldalán Tóth rézdomborításai, 14 kisplasztikája, 30 érme látható. Ilyen teljes képet még egy alkalommal sem kaptunk a művészről. A terem másik oldalán Pintér 4 grafikája és 35 olajfestménye sorakozik, közöttük az egyik legnagyobb érdeklődést keltő Fruška Gora II. és III. A kiállítást a kéthetes nyitvatartás alatt igen sokan megtekintették.

September 28-án a Móra Ferenc Múzeum Képtárában Kalmár Ferenc szobrászművész és Szilágyi Gábor festőművész kiállítását nyitotta meg Fehér Ferenc szabadkai költő. Megnyitó beszédében a ma embere bonyolult lelkivilágában, vívódásaiban kereste a bemutatott művek gyökerét. Így Kalmár hegesztőpisztollyal készült látomásai lényegét, melyek legnagyobb része a kozmosz rejtelmeit kutatja. Szilágyi Gábor képei a táj nyugodt harmóniáját sugározzák, de horizontális és vertikális vonalak, „útjelzői" ugyanazt a vívódást mutatják.

KRÓNIKA

MONTREALI EXPO '68

Különlegesen nagy érdeklődés kísérte a November 7. Művelődési Központ szeptemberi kiállítását. A Párisi Iskola művészeinek anyaga először a Műcsarnokban került a nyár folyamán bemutatásra. A 75 alkotásból 23 került Szegeden kiállításra. A kiállító művészek sokféle irányzatot képviselnek, s így együttesen izelítőt adnak arról, hogy mi történik a Párisi Iskolában. Sok a nem francia származású művész a teljes anyagban, de ez is — mint Maurice Allemand, a Création Artistique főfelügyelője írja a katalógus előszavában, „Párizs életrevalóságát és vonzóerejét bizonyítja".

Kitűnő gondolat volt ezt a kiállítást elhozni Szegedre. A művészettörténet tanárok egy része itt tartotta óráit, s így a gyerekek is eredetiben láthatták azokat az irányzatokat (kubizmus, szürrealizmus, tasizmus stb.), melyeket éppen tanultak.

VITA A NYÁRI TÁRLATRÓL

Tavaly ősszel a IX. Nyári Tárlat vitájával indult meg a sajtóház művészklubjának élete. Most, szeptember másodikán — egy évvel később a X. Nyári Tárlat megvitatására jöttek össze mindazok, akiknek szívügyük ez a kiállítás. A két vita jellege között nagy a különbség: tavaly főleg a problémák kerültek a felszínre, az idén inkább a pozitívumok. Dr. Dömötör János múzeumigazgató vitaindító előadásából is kicsendült: ez a jubileumi tárlat anyagában s rendezésében is felülmúlja az eddigieket. Létrejött egy bizonyos szint, s ez további igényességre kell hogy sarkalljon.

A vitaindító előadás második része diapozitív-vetítés volt. Hemmert János diái — melyek a kiállítás anyagát mutatták be — dr. Dömötör János értő tolmácsolásában elevenedtek meg.

LACZKÓ KATALIN

ÚJABB KEZDEMÉNYEZÉS A GYULAI KISZ-KLUBBAN

A Gyulai Harisnyagyár és Ipari Tanuló Intézetnek a Jókai Művelődési Házban működő kétszeresen kiváló KISZ Ifjúsági Klubja levelében (és személyesen) kereste fel szerkesztőségünket azzal a kéréssel, hogy Művészeti Kör-ük — amely MŰVÉSZET AZ IFJÚSÁGÉRT — IFJÚSÁG A MŰVÉSZETÉRT sorozat címmel sokrétű és példamutató programot dolgozott ki — felvehesse folyóiratunk, a *Tiszatáj* nevét. Kérésüknek örömmel tettünk eleget, joggal remélve, hogy „névbeli" kapcsolatunk túllép a puszta formalitáson. Eddigi rendezvényeikben — két képzőművészeti kiállítás mellett — szerepel többek közt október végén egy „Tiszatáj-est", amelyre szerkesztőségünk vezetőit hívták meg ismerkedésre.

A Művészeti Kör első bemutatkozásaként, amelyen Csoór István író mondott megnyitó beszédet, Várkonyi Károly grafikáiból rendeztek tárlatvezetéssel, vitával egybekötött kiállítást.

Amikor további munkájukhoz sok sikert kívánunk, Csoór István megnyitójából idézünk részleteket:

„... Szívesen tettem eleget a felhívásnak, és örülök, hogy a Művészet az ifjúságért — Ifjúság a művészetért mai kiállítását megnyithatom.

Felbecsülhetetlen értékű az a munka, amellyel a Művészeti Klub céljai elérésére törekszik. Azonkívül, hogy felismerte a fiatalság igényét, igyekszik ezt az igényt a maximális mértékben ki is elégíteni, A fiatalság életében nem jelent mindent a tánc. A tétlenség viszont káros befeléfordulásra kényszeríti a fejlődő embert, ami előbb-utóbb, ha másban nem is, de hangulatban pesszimista elhajlásokat eredményez. Ez a mai kezdő lépés feltétlenül újabb színnel gazdagítja érzésvilágunkat. Szorosan vett célt mutat és teljesít: Ifjúságunkról az ifjúságnak ...

INNEN-ONNAN

Dési Ábelé, a költőé, aki *Kortársaim* címmel egy verseskötetet jelentetett meg, 50 jugoszláviai magyar író, festő, irodalomtörténész verses portréját adja. Idegenkedésünk egy ilyen vállalkozástól jogos, hiszen az alkalmi jelleg elkerülhetetlen, de Dési Ábel legtöbb verse megáll versként, igazi lírai portrét tud adni. (Azokról, akiket kortársai közül mi is személyesen ismerünk, találó portréi vannak, a többit nem tudjuk ellenőrizni.)

Kimondottan helytörténeti füzet *Kolozsi Tibor Örtűz fényében* című írása, a szabadkai magyar folyóiratok és könyvek kiadástörténetét kutatja. Gazdag lista, több vonatkozása van az elmúlt negyven év szegedi szellemi életével is, érdemes lenne ezt a szálat valakinek itthon is fölvenni. Ugyanilyen szempontból érdekes lehet *Balázs* G. Árpád festőművész önéletrajza *(Bolygó paletta)*, a fél világot bejárt vajdasági magyar festőnek vannak szegedi évei is.

(i.)

A XIV. STERIJA JÁTÉKOKNAK,

a jugoszláviai irodalmak nagy drámafesztiváljának az idén magyar sikere is volt. A játékok különdíját a jugoszláviai magyar irodalom sokoldalú tehetsége, az újvidéki *Deák* Ferenc (1938) nyerte *Áfonyák* című verses drámájával. A szerző iparművészeti középiskolát végzett, fest, rajzol, verseskönyve és elbeszélés kötete jelent már meg magyar és szerb nyelven, több sikeres rádiódrámát is írt. Új művét, mely kötetben is megjelent, a Szabadkai Népszínház magyar együttese mutatta be, a rendező az orvostanhallgatóból színésszé, majd színházi rendezővé lett *Virág* Mihály volt. A kritikák szerint a rendezés egyenrangú volt a drámával. Az Áfonyák a szabadkai színház sikerét is meghozta: a fesztiválon kiosztott öt színészi díj egyikét *Romhányi* Ibi, a Deák-dráma főszereplője (aki a darabban férfiszerepet játszott) kapta.

A jugoszláviai magyar irodalomnak ez a kiugró sikere felélesztette a vitát a vajdasági magyar színházi kultú-

INNEN-ONNAN

ráról. Sajtó- és rádióviták, indultak, amelyek a vajdasági magyar drámairodalom elhanyagoltságáról, a magyar színházi kultúra gondjairól szóltak. Legtöbb nyilatkozó kevesli a vajdasági hivatásos magyar színházi együttesek számát (ilyen csak egy van: a szabadkai). Deák művének kitüntetésében a jugoszláviai magyar kultúra országos elismerését látják, és jó alkalmat arra, hogy az eleddig elhanyagolt műfaj virágzásnak induljon.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Nem közölhető írásokat küldtek: K. J. M. Bokros, Cs. M. Budapest, Sz. A. Pápa, Sz. L. Alberttelep, M. O. Csobánka, A. T. Cegléd, K. J. Magyarcsanád, F. P. Szeged, S. L. Soponya, K. J. M. Csongrád.

KRÓNIKA

A Művészeti Klub tagjai igen komoly vitapartnerek, mélyre tudnak ereszkedni, és magasra tudnak nézni, s a negatív vagy pozitív meglátásaikat nem rejtik véka alá.

Mint a meghívó is feltünteti, a Művészet az ifjúságért — Ifjúság a művészetért első kiállításának vendége Várkonyi Károly grafikusművész. Életkorát tekintve már benne van a delelőben. Műveit, műveinek frisseségét, mondanivalójának maiságát, alakjainak őszinte életigenlését és vonalvezetésének sokrétű formáját tekintve fiatal, izmos és erős. Képei és azok tartalmi töltete a fiatalokhoz szólanak...

A művész most kiállított linóleummetszetei két csoportba sorolhatók: Az Ifjúság és a Háború. Az ifjúságban a munka, a szerelem, a szórakozás a fő dominens, és az ifjúságunk két arca, ami van. Az egyikben az elmélyült gondolkodást, a szándék nagyszerűségét, amit fiatalságunk nagy többsége képvisel, míg a másikban a kis réteg hányavetiségének, feltűnni vágyásának hű tükrét adja, őszinte művészi ihletéssel.

Metszeteinek megdöbbentően realista sorozata a: Háború...

Az Afrika sorozatból csak két képet láthatunk. A fiatal néger fiút, a végtelenül tiszta örömmel és a virágot tartó kéz biztos tartásával. Ugyanezt a gondolatot sugározza a néger lány a napkoronggal is. A fény felé vágyást, a felemelkedést, millió virágot, örökös napfényt és örökös örömet. A vágyak mögött ott terpeszkedik a fekete árny, ami letörölheti a mosolyt és megdermesztheti a kacagást...

Ezt az alkalmat szeretném felhasználni és Póka György festőművész barátomnak köszönetet mondani a mai kiállítás megrendezéséért és azért a szép jelmondatért és emblémáért, ami a Művészeti Klub célját és törekvését hűen és művészi formában kifejezi.

Kívánok a rendezőségnek a maihoz, de a további folytatáshoz is sok sikert. Kedves vendégeinknek pedig élményekben gazdag és kellemes időtöltést.

A modern háziasszony

MOSÓSZERE

TOMI Prima

TOMI Extra

TOMI Super